

■ Μάχες και Ναυμαχίες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

Ἡ Μάχη τῆς Γραβιάς*

† 8η Μαΐου 1821

Δόθηκε στις 8 Μαΐου 1821

*καὶ ἔληξε μὲ ἦττα τῶν Ὄθωμανικῶν δυνάμεων
τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες ἐπαναστάτες
ὑπὸ τὸν Ὀδυσσεά Ἄνδρουτσο*

Μετὰ τὴν ἦττα τῶν Ἑλλήνων στὴν Ἀλαμάνα (23 Ἀπριλίου 1821), ἀνοίξε διάπλατα ὁ δρόμος γιὰ τοὺς Τούρκους πασαδες Ὁμέρ Βρυώνη καὶ Κιοσὲ Μεχμέτ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ καὶ τὴν Πελοπόννησο.

Ὁ μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἀθανάσιου Διάκου εἶχε ἀφήσει χωρὶς ἱκανὸ ἀρχηγὸ τοὺς ἐξεγερμένους ραγιαδες. Ὁ φόβος κυρίευσε τὰ ἤδη ἐπαναστατημένα κέντρα (Λιβαδιά, Σάλωνα καὶ Ἀττική), ὅπου εἶχε χυθεῖ αἶμα ντόπιων Τούρκων. Ὅλοι ἀνέμεναν νὰ ξεσπάσει ἢ χωρὶς οἶκτο ὀργή τῶν δύο πασάδων. Ἡ Ἐπανάσταση κινδύνευε σοβαρὰ ἓνα μῆνα μετὰ τὴν ἐκδήλωσή της καὶ σώθηκε χάρις στὶς στρατιωτικὲς ἱκανότητες τοῦ Ὀδυσσεά Ἄνδρουτσο καὶ τοὺς κακοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη.

* * *

Ὁ ἑλληνικὴς καταγωγῆς ἀλβανὸς πασᾶς, ἀντὶ νὰ προελάσει πρὸς τὶς καταπτοημένες περιοχὲς τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς καὶ νὰ διεκπεραιωθεῖ τὸ ταχύτερο δυνατὸ στὴν Πελοπόννη-

Ἡ μάχη στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς.
Πίνακας τοῦ Παναγιώτη Ζωγράφου.

Όμερ
Βρυώνης.

σο, ἔκρινε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσει τὶς δυνάμεις του, προτοῦ περάσει τὸν Ἴσθμό. **Θ**εώρησε ὅτι μὲ τὸ νὰ προσεταιριστεῖ τοὺς Ἑλληνας ὀπλαρχηγούς, τοὺς ὁποίους γνῶριζε ἀπὸ τὴν Αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, θὰ προκαλοῦσε τὴν παράλυση τῶν Πελοποννησίων ἀνταρτῶν. **Μ**ὲ αὐτὴ τὴν λογικὴ εἶχε προτείνει καὶ στὸν Ἀθανάσιο Διάκο νὰ ἐνταχθεῖ στὶς δυνάμεις του, ἀλλὰ αὐτὸς εἶχε ἀρνηθεῖ. **Ο** Ὁμὲρ Βρυώνης δὲν εἶχε ἀντιληφθεῖ τὴν ἔκταση καὶ τὴν ἔννοια τοῦ ἑλληνικοῦ ξεσηκωμοῦ. **Π**ίστευε ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ἀπλὴ ἀνταρσία, πὺ θὰ ἦταν εὐκόλο νὰ κατασταλεῖ καὶ ὄχι γιὰ τὸν ξεσηκωμὸ ἑνὸς ὀλοκλήρου Ἑθνους, πὺ διεκδικοῦσε τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν αὐτοδιάθεσή του.

* * *

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βρισκόταν στὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ ὁ τρομερὸς καὶ φοβερὸς Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος, παλαιὸς ἀρματωλὸς τῆς περιοχῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε πέσει σὲ δυσμένεια τοῦ Σουλτάνου, ὡς ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. **Α**πὸ τὸ 1818 ἦταν μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ ἔνθερος ὑποστηρικτῆς τοῦ Ἀγῶνα. **Ο** Ὁμὲρ Βρυώνης βρῆκε μιᾶς πρώτης τάξεως εὐκαιρία νὰ τὸν προσεταιρισθεῖ, ἐπειδὴ γνῶριζε πολὺ καλὰ τὶς στρατιωτικὲς του ἱκανότητες. **Τ**οῦ ἔγραψε μιὰ ἐπιστολὴ ὡς παλαιὸς φίλος καὶ τοῦ ζήτησε τὴν σύμπραξή του κατὰ τῶν ἑλλήνων ἀνταρτῶν, μὲ πλῆθος ὑποσχέσεων καὶ δόλωμα τὴν ὀπλαρχηγία ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς. **Τ**οῦ πρότεινε, μάλιστα, νὰ συναντηθοῦν στὴν Γραβιά καὶ συγκεκριμένα σὲ ἓνα μικρὸ πλινθόκτιστο χάνι. **Ο** Ἀνδροῦτσος ἀπεδέχθη τὴν πρόσκληση καὶ ἔσπευσε στὴν περιοχὴ μὲ ἄλλο σκοπὸ κατὰ νοῦ.

* * *

Ἀμέσως συνεκάλεσε πολεμικὸ συμβούλιο στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, μὲ τὴν συμμετοχὴ τῶν ὀπλαρχηγῶν Δυοβουνιώτη καὶ Πανουργιά. **Κ**ατέληξαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης θὰ κατήρχετο στὴν Πελοπόννησο, ὄχι διὰ τοῦ Ἴσθμου, ἀλλὰ διὰ τοῦ Γαλαξειδίου. **Δ**ιαφώνησαν, ὅμως, ὡς πρὸς τὸ σχέδιο ἀντιμετώπισής του. **Ο** Ἀνδροῦτσος πρότεινε νὰ δώσουν τὴν μάχη στὸ Χάνι, ἐνῶ οἱ Δυοβουνιώτης καὶ Πανουργιάς τὸ ἔκριναν ἀκατάλληλο, ἐπειδὴ ἦταν πλινθόκτιστο καὶ εὐρίσκετο σὲ ἀνοικτὸ πεδίο. **Ἐ**ν τῷ μεταξύ, ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης

μέ 9.000 άνδρες πλησίαζε στην Γραβιά και είχε πληροφορηθεί την παρουσία του Ανδρούτσου στο Χάνι με μικρή δύναμη. Δέν ανησύχησε, όμως, πιστεύοντας ότι ο Ανδρούτσος θα έκανε αποδεκτή την πρότασή του.

Σε μια δεύτερη σύσκεψη των Ελλήνων όπλαρχηγών, που δεν είχαν στην διάθεσή τους πάνω από 1.200 άνδρες, λύθηκε η διαφωνία τους. Αποφάσισαν ο μόν Δυοβουνιώτης με τον Πανουργιά να πιάσουν τις γύρω περιοχές, ο δε Ανδρούτσος να χτυπήσει τον έχθρο από το Χάνι σε μια όπωσδήποτε παράτολμη ενέργεια. Μαζί του βρέθηκαν 117 άνδρες, που μετέτρεψαν το πλινθόκτιστο κτίριο σε όχυρο με πρόχειρα έργα.

* * *

Το πρωϊ της 8ης Μαΐου 1821, ο Όμηρ Βρυώνης με τον στρατό του πλησίασε σε απόσταση βολής από το Χάνι και άμέσως δέχτηκε καταιγισμό πυρών. Κατάλαβε ότι ο παλαιός του φίλος δεν πήγε εκεί με φιλικούς σκοπούς, αλλά για να τον πολεμήσει. Πρώτα διέταξε να γίνει επίθεση κατά των ανδρών του Δυοβουνιώτη και του Πανουργιά, τους οποίους διασκόρπισε στα γύρω βουνά, όπως και στην Μάχη της Αλαμάνας. Στην συνέχεια, επικεντρώθηκε στο Χάνι και τον Ανδρούτσο.

Έκανε μια απόπειρα να τον μεταπείσει, στέλνοντας ένα δερβίση ως άγγελιοφόρο. Ο δερβίσης προχώρησε έφιππος προς το Χάνι, αλλά ξαφνικά δέχθηκε μια σφαιρα στο μέτωπο και έπεσε άπνους. Οί Οθωμανοί έπιτέθηκαν κατά κύματα στο Χάνι. Ο Ανδρούτσος και οί άνδρες του κρατούσαν γερά. Ο Όμηρ Βρυώνης εξεμάνη με την ανικανότητα των αξιωματικών του και διέταξε και νέα επίθεση κατά το μεσημέρι. Και αυτή απέτυχε.

Τις πρώτες ώρες του δειλινού διέταξε κατάπαυση του πυρός, συνειδητοποιώντας ότι είχε διαπράξει ένα άκομη λάθος. Από υπερβολική έμπιστοσύνη στις δυνάμεις του και ύποτιμώντας την ανδρεία των Ελλήνων είχε εκστρατεύσει χωρίς πυροβολικό.

Αποφάσισε να αποσύρει προσωρινά τις δυνάμεις του και να διατάξει να του φέρουν κα-

νόνια από την Λαμία. Ήταν αποφασισμένος τὸ πρωῖ τῆς ἐπόμενης ἡμέρας νὰ ἰσοπεδώσει τὸ Χάνι, μὲ τοὺς αὐθάδεις ὑπερασπιστὲς του. Τὴν κίνηση αὐτὴ τοῦ Ὁμῆρ Βρυώνη μάντεψε ὁ Ἄνδρουῦτσος καὶ γύρω στὶς δύο τὰ ξημερώματα τῆς 9ης Μαΐου ἐπεχείρησε μὲ τοὺς 110 ἄνδρες τοῦ ἡρωϊκῆ ἔξοδο. Οἱ ἕξι εἶχαν σκοτωθεῖ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὁλόήμερης μάχης. Αἰφνιδίασαν τὶς τουρκικὲς φρουρὲς ποὺ εἶχαν περικυκλώσει τὸ Χάνι καὶ χάθηκαν μέσα στὰ σπαρτά.

Τὰ ἱστορικὰ θεμέλια τοῦ Χανιοῦ, ὅπως διασώζονται.

Μνημεῖο Ὀδυσσεᾶ Ἄνδρουῦτσου στὴν Γραβιά.

* * *

Ἡ Μάχη στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς στοίχισε στὸν Ὁμῆρ Βρυώνη πάνω ἀπὸ 300 νεκροὺς καὶ 200 τραυματίες. Κυρίως, ὅμως, προκάλεσε κλονισμό στὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ του καὶ τὸν δικό του δισταγμὸ γιὰ τὸ ἂν ἔπρεπε νὰ συνεχίσει τὴν ἐκστρατεία του. Γιὰ λίγο καιρὸ, τοῦλάχιστον, ἕνας σοβαρὸς κίνδυνος γιὰ τὴν Πελοπόννησο ἐξέλιπε.

Ὁ δὲ Ὀδυσσεᾶς Ἄνδρουῦτσος ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ ὅλους ὡς ἀναμφισβήτητος ἡγέτης τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσι,
καὶ ἐν τῇ Μάχῃ τῆς Γραβιάς,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγές:: <https://www.sansimera.gr/articles/258> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.